

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-91>

УДК 336.1:339

КОНСОЛІДАЦІЯ ФІСКАЛЬНИХ ЗУСИЛЬ ТА МІЖУРЯДОВА КООРДИНАЦІЯ В УМОВАХ КРИЗ ТА КОНФЛІКТІВ СУЧАСНОГО СВІТУ

CONSOLIDATION OF FISCAL EFFORTS AND INTERGOVERNMENTAL COORDINATION IN THE CONTEXT OF CRISES AND CONFLICTS OF THE MODERN WORLD

Котіна Ганна Михайлівна

кандидат економічних наук, доцент,
Голова Ради молодих вчених,
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7783-866X>

Степура Марина Михайлівна

кандидат економічних наук, доцент,
Голова наукового товариства студентів, аспірантів,
докторантів та молодих вчених,
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5881-5411>

Котін Ілля Петрович

студент магістерської програми «Бізнес-адміністрування (універсальна)»,
Навчально-науковий інститут бізнес-освіти імені Анатолія Поручника
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-5603-6722>

Kotina Hanna, Stepura Maryna, Kotin Illia

Kyiv National Economic University Named After Vadym Hetman

Стаття присвячена актуальним питанням консолідації фінансових зусиль та міжурядової координації. Проаналізовано причини, необхідність та виклики консолідації фінансових зусиль в межах європейського співтовариства. Досліджено європейський досвід використання спільного фінансового потенціалу підтримки безпеки та демократії, окреслено проблеми управління та конституційних обмежень в ЄС, які підривають здатність підвищувати фінансову спроможність і відповідати на геополітичні виклики. Наголошено, що фінансові зусилля залежать як від скоординованих дій наднаціональних утворень та центральних урядів держав, так і від спроможності локальних урядів. Окреслено значну роль місцевого самоврядування у воєнний час та зауважено, що нагальні проблеми ефективного управління фінансовими ресурсами визначають рішення та умови кооперації на наднаціональному, національному та місцевому рівнях.

Ключові слова: фінансова політика, консолідація, міжурядова координація, місцеве самоврядування, розумне управління, європейська трансформація.

The article is devoted to the topical issues of consolidation of fiscal efforts and intergovernmental coordination in the context of crises and conflicts in the modern world. In an interconnected world, the consequences of wars and conflicts often reverberate beyond national borders. It is clear that the challenges posed by the pandemic and global conflict in recent years have significantly affected the trajectory of fiscal policy, fiscal consolidation and intergovernmental coordination in the affected countries and around the world. Although the global economic outlook is stabilising, fiscal policy continues to grapple with the legacy of high debt and deficits, while facing new challenges. Financing conditions remain difficult, while the cost pressures of addressing structural problems are becoming more pronounced. The article analyses and systemises the reasons, necessity factors and challenges of consolidating fiscal efforts within the European community. The European experience of using the common fiscal potential to support

security and democracy in the current environment is studied, and the problems of governance and constitutional limitations that seriously undermine the ability to increase fiscal capacity and respond to geopolitical challenges are outlined. It is emphasised that fiscal efforts depend not only on the coordinated actions of supranational entities and central governments, but also on the capacity of local governments, which, in conditions of uncertainty and threats, experience the most destructive impact in ensuring the quality of public needs. The author proves the role of local governments in wartime and notes that the problems of effective financial resource management should determine the solutions and conditions for cooperation at the supranational, national and local levels, which will meet the immediate needs for reconstruction and promote long-term recovery and sustainability in Ukraine. Understanding the determinants of the gaps in the mechanism of budgetary support for local development and the implications for sustainable community development, it is important to strengthen the financial capacity of local governments in the strategic guidelines of the state's role. Finally, high-quality and sustainable horizontal and vertical inter-municipal coordination, a system of control and the creation of a mechanism for monitoring the legitimacy of local government decisions, the involvement of local communities in key regional and local policies, and the definition of criteria for the formation of capable territorial communities, taking into account military challenges and the requirements of European integration, are also key to effective conflict management at the local government level in Ukraine.

Keywords: fiscal policy, consolidation, intergovernmental coordination, local government, smart governance, European transformation.

Постановка проблеми. У взаємопов'язаному світі наслідки воєн і конфліктів часто відлунюють за межами національних кордонів. Побічні ефекти, позитивні або негативні впливають на різні аспекти суспільства, економіки та навколишнього середовища. Загарбницька війна проти України порушує всі принципи європейського порядку безпеки, а також кидає виклик ліберальній моделі організації суспільств, за якою були побудовані ЄС та його держави-члени [1]. Суверенний борг, масова міграція, відступ від верховенства права та пандемія Covid-19 ще раз продемонстрували слабкість ЄС у подоланні транскордонних криз, а тиск на військову безпеку дав поштовх держав-членів до нарощування фіскальної потужності ЄС.

Фіскальна політика як центрального уряду, так і на місцях, працює в умовах значної невідповідності під тиском економічних наслідків війни, які в умовах зростання інфляції та відсоткових ставок, уповільнення економічного зростання та високої вартості боргу та позичень, роблять бюджетні обмеження все більш обов'язковими [2]. Місцеві і державні органи влади в Розуміючи важливість перегляду видаткових повноважень через наявність зростаючих потреб в обороноздатності, уряд на різних рівнях влади в Україні має розраховувати на реальні фіскальні можливості та якісну підтримку з боку донорів (як в середині бюджетної системи, так і міжнародних кредиторів). Саме посилення фінансових механізмів регіонального розвитку з вищою економічною віддачею є важливим завданням фінансової політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуючи виклики фіскальної політики та міжурядової взаємодії в Україні зазна-

чимо, що постійний перерозподіл видаткових повноважень особливо в умовах воєнного стану, делегованих місцевим бюджетам центральною владою, свідчить про непослідовність державної політики та, як підкреслюють вітчизняні дослідження [3], посилює турбулентність бюджетної системи, безсистемні процеси вертикального вирівнювання, провокує хронічний дефіцит місцевих бюджетів в Україні. І як результат, диференційований обсяг місцевих фінансів спричиняє нерівність у наданні публічних послуг, а також свідчить про значну трансфертну залежність, а тому органи місцевого самоврядування змушені знаходити додаткові фінансові ресурси, використовуючи потенціал розвитку певної території [4]. Вітчизняні дослідники [5] доводять доцільність диверсифікації джерел бюджетних надходжень для забезпечення громадам належного рівня стійкості в умовах постійних змін в економіці та перманентних криз.

Погоджуючись з результатами світових досліджень [6] що фінансова відповідь ЄС на війну в Україні протягом 2022 та 2023 років виявляє тенденцію до консолідації фіскальних зусиль в співтоваристві, серйозною структурною перешкодою на шляху розвитку постійного фіскального потенціалу в ЄС є проблема управління [7]. Окрім цього, в умовах сьогодення ризики державних фінансів ще більше загострюються, фіскальна політика продовжує боротися зі спадщиною високого боргу та дефіциту, стикаючись з новими викликами [8]. Умови фінансування залишаються складними, тоді як тиск витрат на вирішення структурних проблем стає все більш відчутним. Країни повинні стимулювати довгострокове зростання за допомогою добре розробленого комплексу консолідації фіскальних

можливостей для захисту стійких державних фінансів та відновлення буферів, де координуюча роль національних урядів залишається важливою, але розширення можливостей місцевих органів влади та місцевих громад для зменшення ризику глобальних загроз є вкрай актуальним, у тому числі за допомогою ресурсів, стимулів та відповідальності за прийняття рішень, залежно від обставин.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Узагальнюючи питання, що піднімаються в роботах вітчизняних та світових дослідників щодо викликів фіскальної політики та міжурядової взаємодії, ми доходимо висновку, що більшість досліджень сфокусована на легітимних обмеженнях та проблемах забезпечення фінансової спроможності бюджетів різних рівнів та важливості наднаціональних, національних і місцевих урядів в розв'язанні конфліктів, але значно втрачений акцент ряду інших важливих питань. Перш за все, розуміючи багатоаспектність досліджуваного явища, необхідним є оцінити відповідь наднаціональних утворень (на прикладі ЄС) на глобальні потрясіння в частині фінансування безпеки. В цьому сенсі також надзвичайно цікавим є розгляд стратегії політики консолідації фіскальних зусиль ЄС в останні роки. Не можна також залишити поза увагою те, що фіскальні зусилля залежать не лише від скоординованих дій наднаціональних утворень та центральних урядів держав, але й від спроможності локальних, які в умовах невизначеності і загроз відчують найбільш руйнівного впливу в забезпеченні якості публічних потреб. В цьому контексті цікавим постає наступне питання, а яка ж дійсно відведена роль місцевому самоврядуванню у воєнний час.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Тому у цьому дослідженні розглядаються умови та інституційні рамки для використання ефективних механізмів консолідації фіскальних зусиль та зміцнення фіскальної спроможності, через оцінку взаємозв'язку між фінансовими труднощами (фіскальні ризики, політика жорсткої економії) та розумного багаторівневого управління фінансовими ресурсами для зміцнення фінансового потенціалу регіонів з урахуванням європейського вектору післявоєнного відновлення України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Безпрецедентна геополітична загроза, спричинена російською військовою агресією на східних кордонах Європи, змусила інституції ЄС та держави-члени вдатися

до механізмів фінансування, аналогічних тим, що були запроваджені у відповідь на пандемію Covid-19. На початку війни в Україні держави-члени ЄС розгорнули EPF (Європейський мирний фонд). Тим не менш, його обмежений розмір і складні механізми управління швидко змусили Єврокомісію запропонувати альтернативний інструмент фінансування у формі нової програми макрофінансової допомоги MFA+. Ґрунтуючись на наданні ЄС Україні статусу кандидата на вступ до ЄС MFA+ дозволила Єврокомісії залучити 18 мільярдів євро на фінансових ринках від імені ЄС, а у 2023 році передати їх українському уряду як пільгові кредити за стандартною умовою.

У той час як EPF нагадує традиційний бюджет ЄС, бо фінансується за рахунок трансфертів держав-членів (на основі ВНД), MFA+ більше подібний до рішення, яке ЄС прийняв для боротьби з пандемією Covid-19. ЄС у 2020 році створив механізм SURE на суму 100 млрд євро, а згодом і NGEU на суму 750 млрд євро. Відповідно до SURE, Комісія була уповноважена залучити 100 мільярдів євро на фінансових ринках шляхом випуску спільних боргових зобов'язань від імені ЄС, за умови надання 25 мільярдів євро гарантій держав-членів [9]. Натомість, у випадку з NGEU, Комісія була уповноважена залучити 750 мільярдів євро шляхом випуску спільного боргу від імені ЄС, при цьому загальний бюджет ЄС слугував резервним забезпеченням шляхом збільшення стелі власних ресурсів ЄС на 0,60 % ВНД ЄС [10]. MFA+ йде по стопах SURE і NGEU. Зокрема, схема MFA+ в тій мірі як і SURE, покладається на гарантії держав-членів щодо надання Єврокомісії повноважень випускати спільний борг ЄС. Більше того, як і SURE, MFA+ надає кредити, а не гранти. У той же час, MFA+ також спирається на приклад NGEU, а саме на механізм відновлення та стійкості (RRF), через який Комісія збирає кошти, позичаючи на ринках капіталу (випускаючи облигації від імені ЄС)[11]. RRF вимагає від держав-членів розробити національні плани відновлення та стійкості (NRRP) з конкретними цілями, етапами, які мають бути досягнуті для отримання коштів NGEU, а також уповноважує Комісію оцінювати їх [12]. Так само, регламент MFA+ передбачає, що Україна та Єврокомісія укладуть Меморандум про взаєморозуміння [13]. У той час, як EPF обумовлює фінансування продовженням поваги до міжнародного права, прав людини та гуманітарного права, MFA+ вимагає від України дотримуватися

принципів демократії та верховенства права для отримання готівки, ефективно відтворюючи правила умовності верховенства права ЄС [14]. Як зазначають політологічна література з історичного інституціоналізму та юридичні наукові дослідження законодавства про надзвичайний стан [15], як тільки норми приймаються під час надзвичайного стану і закріплюються, вони створюють прецедент для майбутніх дій.

Не дивлячись на те, що всі заходи, прийняті ЄС для боротьби з пандемією Covid-19, мали обмежений термін: регламент SURE передбачав, що його фінансування закінчиться 31.12.2022 року [9], NGEU був задуманий як одноразовий інструмент, що обмежений за розміром, тривалістю та обсягом [16], а RRF розрахований до 31 серпня 2026 року [17], тим не менш, SURE та NGEU продовжують діяти і надалі. З цієї точки зору, підсумовуючи, війна в Україні підтверджує, що зовнішні загрози є одним із найсильніших рушіїв консолідації централізованих фіскальних повноважень у мультирівневих союзах [18]. Тим не менш, шлях до консолідації фіскальної інтеграції в ЄС залишається пов'язаним з труднощами та невизначеностями, ЄС стикається з проблемами в управлінні та конституційними обмеженнями, які серйозно підривають його здатність підвищувати фіскальну спроможність і відповідати на геополітичні виклики. Приблизне порівняння фінансування України з боку ЄС та Сполучених Штатів (США) у перший рік війни свідчить, навіть з урахуванням додаткових витрат, які держави-члени ЄС надали самостійно, про значний розрив [19; 20].

Крім існуючого фіскального тягаря до причин консолідації фіскальних зусиль також спонукають існуючі інші кілька важливих довгострокових проблем (демографічне старіння, збільшення витрат на оборону, цифровізація та зміна клімату), які призведуть до значного фіскального тягаря в найближчі десятиліття [21]. Спільною довгостроковою метою є співвідношення державного боргу до ВВП 60% до 2070 року, яке вимагатиме від урядів Єврозони негайного та постійного збільшення своїх первинних залишків у середньому на 2% ВВП. У той же час, для всіх проблем, обговорених вище, існує значна міждержавна неоднорідність у необхідних фіскальних зусиллях, з оцінками розривів від 0,5% до майже 10% ВВП, що ще раз підкреслює необхідність консолідації спільних фіскальних зусиль. Очевидним є факт, що, виклики, зумовлені панде-

мією і глобальним конфліктом останніх років суттєво вплинули на траєкторію розвитку фіскальної політики на різних рівнях управління в постраждалих країнах та всьому світі.

Більш того, довоєнні виклики, пов'язані з відсутністю чіткості у розподілі завдань та відповідальності між рівнями влади та наявністю фінансування для виконання їхніх законних повноважень, посилюються самою війною. Так, за даними Національного агентства України з питань державної служби [30], десятки тисяч держслужбовців вимушено покинули свої пости лише у перший рік війни, що вплинуло і на якість публічного управління на місцях. Зокрема, оцінюючи прогрес в наближенні до розумного урядування та спроможності [31] і готовності органів державної і місцевої влади ефективно імplementувати *acquis* ЄС відмічається спадна тенденція майже за всіма складовими – управління людськими ресурсами, підзвітність, управління публічними фінансами, бюджетом та внутрішній аудит, контроль публічних закупівель (рис. 1).

Значення індикаторів відображають рівень спроможності та готовності органів державної влади ефективно імplementувати *acquis* ЄС за шкалою від 0 (найнижчий) до 5 (найвищий).

Зазначимо, в Україні децентралізація стала стратегічною політикою реструктуризації держави і була одним із ключових пріоритетів вже десять років тому. Незважаючи на тривалість реформи, науковці та експерти ґрунтовно вивчили цей процес і дійшли неоднозначних висновків [21; 22], але більшість дослідників сходяться думки щодо позитивних зрушень, та все ж висловлюють занепокоєння. Зокрема, Парламентський комітет асоціації Україна-ЄС стверджує, «...що процес децентралізації був і залишається дуже корисним для громадян України, зокрема з точки зору покращення якості послуг, зменшення корупції на місцевому рівні та підвищення відповідальності громадян за прийняття рішень на місцевому рівні» [23].

Наразі ключовим досягненням децентралізації в Україні, як зазначають вітчизняні дослідники [24], є розширення повноважень територіальних громад (громад) через їх добровільне об'єднання та розширення сфери їх компетенції. Також відомо, що головною обіцянкою реформи децентралізації в Україні було підвищення ефективності та якості публічних (соціальних) послуг, оскільки вони надаватимуться органами місцевого самоврядування з кращим фінансуванням, наближено до споживачів суспільних послуг

	2018	2021	2023
Стратегічні засади РДУ	1,5	1,5	3
Формування і координація політики	2,5	2,6	2,6
Державна служба та управління людськими ресурсами	2,8	2,4	2,1
Підзвітність	2,8	3,4	3,2
Надання послуг	1,5	4,3	4,5
Управління державними фінансами	Дані відсутні	2,9	2,8
Управління бюджетом та внутрішній аудит і контроль	Дані відсутні	2,9	2,8
Публічні закупівлі	Дані відсутні	3,2	3,0
Зовнішній аудит	Дані відсутні	2,5	2,5

Рис. 1. Урядування України згідно Принципам розумного публічного управління у мирний та воєнний час

Джерело: [14]

[25]. Але аналізуючи результати аналітичних досліджень [26], індекс якості публічних послуг та об'єктів за регіонами України в довоєнний період був середнім, а в більшості регіонів навіть незадовільним за основними напрямками видатків місцевих бюджетів (соціальний захист та забезпечення, комунальне господарство, інфраструктура, охорона здоров'я, громадський порядок і безпека, екологія), тенденція зберігається і донині.

Слід звернути увагу на справедливий розподіл фінансових ресурсів між регіонами, оскільки без достатніх фінансових ресурсів регіональні та місцеві органи влади не можуть виконувати свої завдання (рис. 2).

На відміну від багатьох конфліктних контекстів, реформа децентралізації, що триває останню декаду в Україні, не була задумана як врегулювання конфлікту. Визнаючи глибокі зміни, спричинені реформами децентралізації, їх реалізація все ще стикається з кількома проблемами: невнесення змін до Конституції, які потенційно можуть пом'якшити очікувані результати реформ; невизначеність сукупних втрат; зв'язок між реформою децентралізації та реінтеграційною політикою держави. Програмні документи та програми, пов'язані з децентралізацією в Україні (від ЄС, США, Канади та Швейцарії), продемонстрували [29], що немає чіткого зв'язку між децентралізацією та підтримкою вирішення конфліктів. Ряд дослідників доводять [30], що децентралізовані держави можуть бути схильні до неефективного політичного реагування на кризи та конфлікти, якщо вони не мають чітких та ефективних політичних та правових орієнтирів для координації різних рівнів влади. А тому децентралізація потребує постійного супро-

воду та контролю з боку центрального уряду за місцевими та регіональними адміністраціями, а отже, має бути підкріплена надійними доходами.

На чому наголошують дослідники [31], удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази є базовим кроком у розгортанні місцевих урядів у реагуванні на глобальні конфлікти і загрози (рис. 3).

Серед основних викликів нормативно-правового характеру в сфері міжурядової координації щодо перспектив післявоєнного відновлення України лишаються наступні [33–35]: запровадження в усіх локальних урядах Планів реагування на надзвичайні ситуації; відновлення місцевого самоврядування на деокупованих територіях; розширення повноважень органів місцевого самоврядування під час воєнного стану забезпечувати реалізацію місцевих програм підтримки сектору безпеки і оборони; розширення горизонту стратегічного планування, який на даний момент становить 6 місяців; забезпечення органів місцевого самоврядування цифровими та іншими інструментами для планування та формулювання проектів відбудови та регіонального розвитку з приватним фінансуванням; розвиток компетенцій місцевого самоврядування у сфері проектного менеджменту. Окрім того, розуміючи детермінанти прогалів в механізмі бюджетного забезпечення місцевого розвитку та наслідки для забезпечення стійкого розвитку громад, важливим є посилення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування в стратегічних орієнтирах ролі держави. І на останок, якісна і стійка горизонтальна і вертикальна міжмуниципальна координація, система контролю та створення

Рівень врядування		Тип завдань та обов'язків (мирні часи)	Завдання воєнного стану	Розподіл видатків
ісцевий	Державний	Національні інтереси (забезпечення конституційного ладу, державної цілісності та суверенітету, незалежного судочинства, а також інші потреби)	+ ліквідація наслідків військової агресії, інвестиційні програми регіональної відбудови (50%), будівництво (придбання) житла для військовослужбовців, програми бюджетної підтримки ЄС для підтримки швидкого відновлення України	Державний бюджет Видатки в т.ч. державний борг
	вищій	гарантувати надання публічних послуг окремим категоріям громадян у всіх регіонах України	Спільні завдання + Інвестиційні програми регіонального розвитку (10%), спрямовані на відновлення та розвиток регіонів + реформа регіональних систем охорони здоров'я, відновлення об'єктів критичної інфраструктури, проекти в рамках Програми екстреного кредитування для відновлення України тощо.	
	середній	гарантувати надання пріоритетних державних послуг усім громадянам України		
	базовий	гарантувати надання базових державних послуг		

Рис. 2. Вертикальна міжурядова координація (пасивне вирівнювання) у мирний та воєнний час
Джерело: власна ілюстрація

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

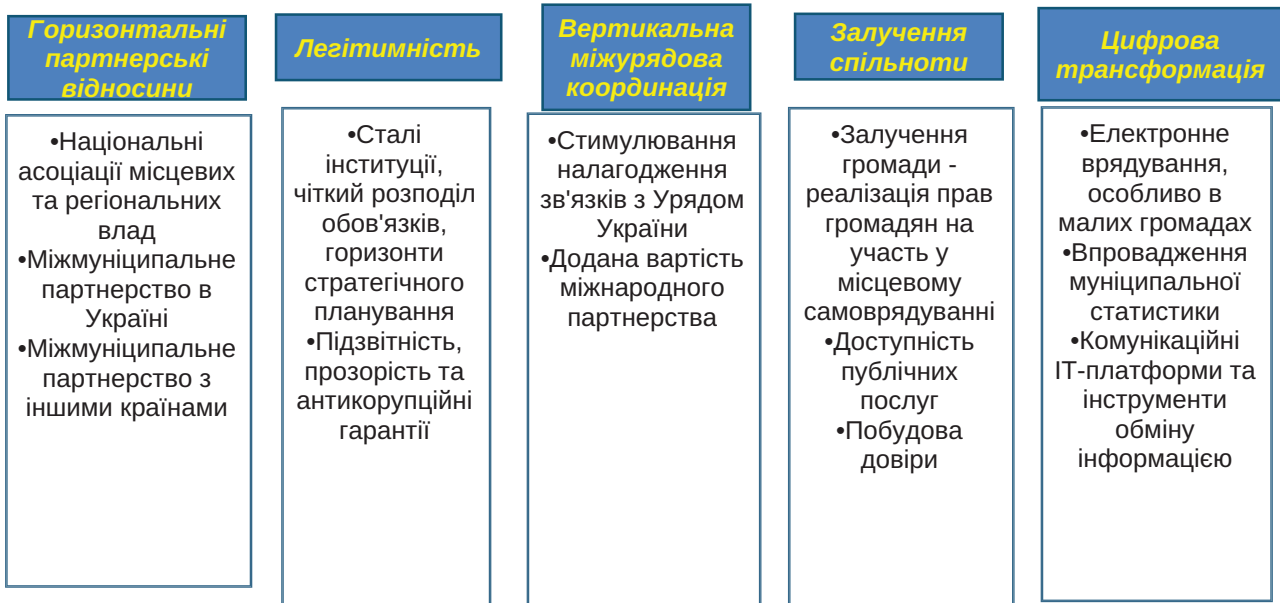

Рис. 3. Механізми зміцнення фінансової спроможності як відповідь місцевого самоврядування на надзвичайні ситуації
Джерело: власна ілюстрація за матеріалами [32; 33]

механізму моніторингу легітимності рішень органів місцевого самоврядування, залучення місцевих громад до ключових регіональних та місцевих політик, визначення критеріїв для формування спроможних територіальних громад з урахуванням воєнних викликів та вимог євроінтеграції також є запорукою дієвого конфлікт менеджменту на рівні місцевого самоврядування в Україні.

Висновки. Без подальших зусиль повернення фіскальної політики до допандемічної норми може зайняти роки. Тиск витрат на вирішення структурних проблем, включаючи демографічні та зелені переходи, стає все більш актуальним, тоді як уповільнення середньострокових перспектив зростання та високі реальні процентні ставки, ймовірно, ще більше обмежать фінансовий простір у більшості економік. Країни потребують рішучих зусиль для захисту стійких публічних фінансів та відновлення фіскальних буферів. Темпи консолідації повинні бути відка-

лібровані залежно від фіскальних ризиків та макроекономічних умов, з якими стикається кожна країна. Незважаючи на те, що Україна за останню декаду зробила шалений крок в зміцненні фіскальної спроможності громад, стимулювавши громади до об'єднання та між-регіональної кооперації, залучення додаткових приватних інвестицій, негативні тенденції торкнулись різних громад в різній мірі. Навіть незважаючи на те, що в муніципалітетах внаслідок реформи значно поліпшились процеси бюджетування та управління інвестиціями, проблеми ефективного управління фінансовими ресурсами для задоволення нагальних потреб та умов стійкого розвитку, особливо в часи воєнного стану лишилися. Ці вже існуючі виклики повинні визначати рішення та умови кооперації на національному та місцевому рівнях, оскільки вони прагнуть задовольнити нагальні потреби у відбудові та сприяти довгостроковому відновленню та стійкості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Börzel T. (2023) European Integration and the War in Ukraine: Just Another Crisis? JCMS. Volume 61. P. 14–30.
2. World Economic Outlook Update. 2024. Available at <https://www.imf.org> (accessed August 02, 2024)
3. Рейтинги міст України – дев'яте муніципальне дослідження IPI. URL: <https://iri.org.ua> (дата звернення: 20.08.2024)
4. Ярошевич Н., Якимів А. Визначення вертикальних фіскальних дисбалансів в Україні. Проблеми сучасних трансформацій. 2023. №10 (2023). URL: <https://reicst.com.ua> (дата звернення: 20.08.2024)
5. Крайник О., Федорчак О. Фінансування розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2022. № 2(43). С. 118–125.
6. Fabbrini F. (2023) Fiscal policy in times of crises. An analysis of EMU constitutional framework. AFCO. Available at <https://www.europarl.europa.eu> (accessed August 02, 2024)
7. Fabbrini S. (2013) Intergovernmentalism and its Limits: Assessing the European Union's Answer to the Euro Crisis. *Comparative Political Studies*. Volume 46. Issue 9. Available at <https://doi.org/10.1177/> (accessed August 08, 2024)
8. Moshammer E. (2024) Longer-term challenges for fiscal policy in the euro area. the ECB Economic Bulletin. Issue 4. Available at <https://www.ecb.europa.eu/> (accessed August 08, 2024)
9. SURE regulation, Art.s 11 and 12. Available at <https://eur-lex.europa.eu/> (accessed August 08, 2024)
10. D'Alfonso A. (2021) Own resources of the European Union: Reforming the EU's financing system EPRS. Available at URL: <https://www.europarl.europa.eu/> (accessed August 18, 2024)
11. The Recovery and Resilience Facility. 2024. Available at <https://commission.europa.eu/> (accessed August 18, 2024)
12. MFA+: A new package of up to €18 billion to support Ukraine in 2023. Available at <https://ec.europa.eu/> (accessed August 18, 2024)
13. Dopfer K. (1991) Toward a Theory of Economic Institutions: Synergies and Path Dependency. *Journal of Economic Issues*. Vol. 25. No. 2. P. 535–550.
14. Gross, O, Ní Aoláin F. (2006) *Law in Times of Crisis: Emergency Powers in Theory and Practice*. Cambridge University Press. Available at <https://doi.org/10.1017> (accessed August 18, 2024)
15. European Council Conclusions, 17-18-19-20-21 July 2020, EUCO 10/20, para. A4. Available at: <https://data.consilium.europa.eu/> (accessed August 13, 2024)
16. RRF Regulation, Art. 18(4)(f). Available at <https://eur-lex.europa.eu/> (accessed August 13, 2024)
17. Opello W. (2019). *War & Society*. Centeno M., Elaine E. (Cambridge, UK: Polity Press, 2016). *Peace Review*. № 31(1). P. 122–126.

18. Pallaro B., Parlapiano A. (2022) Four Ways to Understand the \$54 Billion in U.S. Spending on Ukraine. *The New York Times*. 20 May. Available at <https://www.nytimes.com/> (accessed August 13, 2024)
19. Edmonson C. (2022) Congress Passed an \$858 Billion Military Bill. Here is what's in it. *The New York Times*. 16 December. Available at <https://www.nytimes.com/> (accessed August 13, 2024)
20. Adrian T., Gaspar V., Gourinchas P.-O. (2024) The Fiscal and Financial Risks of a High-Debt, Slow-Growth World. *IMF Blog*. 28 March. Available at <https://www.imf.org/en/> (accessed August 18, 2024)
21. OECD (2023), *Development Co-operation Report 2023: Debating the Aid System*. OECD Publishing. Paris. Available at <https://doi.org/10.1787> (accessed August 18, 2024)
22. Pintsch A. (2020). Decentralization in Ukraine and Bottom-Up European Integration. In: Shelest, H., Rabinovych, M. (eds) *Decentralization, Regional Diversity, and Conflict. Federalism and Internal Conflicts*. Palgrave Macmillan, Cham. Available at <https://doi.org/10.1007/> (accessed August 18, 2024)
23. Final statement and recommendations pursuant to Article 467(3) of the Association Agreement. EU-Ukraine Parliamentary Association Committee 2019. Available at <https://www.europarl.europa.eu> (accessed August 08, 2024)
24. Шевченко О., Романова В., Жаліло Я. та ін. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні. *НІСД*. 2020. 153 с.
25. Annual Report. UN Women 2017. p. 14. Available at <https://www.unwomen.org/> (accessed August 08, 2024)
26. Сторонянська І., Патицька Х. та ін. (2023) Системні передумови формування податкових доходів місцевих бюджетів: на прикладі розвинених країн. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 6(53). С. 58-69
27. Публічний звіт Голови Національного агентства України з питань державної служби за 2022 рік. *НАДС*. 2023. 40 с. URL: <https://drive.google.com/> (дата звернення: 20.08.2024)
28. OECD (2024). *Державне управління в Україні: Оцінювання на відповідність Принципам державного управління*. OECD Publishing. Paris. URL: <https://doi.org/10.1787/b0dd70ef-uk> (дата звернення: 20.08.2024)
29. Rabinovych M., Gawrich A. (2023). The Conflict in Eastern Ukraine and International Support for the Decentralization Reform (2014–2022): Theory-Guided Observations. *East European Politics and Societies*. Vol. 37(3). pp. 1036-1058. Available at <https://doi.org/10.1177/0888> (accessed August 08, 2024)
30. Kuhn K., Morlino I. (2022) Decentralisation in Times of Crisis: Asset Or Liability? The Case of Germany and Italy During Covid-19. *Swiss Political Science Review*. Volume 28, Pages i-iii, 1-153
31. Boex J., Yilmaz S. (2010) An Analytical Framework for Assessing Decentralized Local Governance and the Local Public Sector. *IDG Working Paper N 2010-06*. Available at <https://www.urban.org/> (accessed August 18, 2024)
32. The Council of Europe (2023) Survey on needs and priorities of local authorities of Ukraine. Available at <https://rm.coe.int/> (accessed August 18, 2024)
33. Дорожня карта децентралізації: реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади (2024). URL: <https://mtu.gov.ua/> (дата звернення: 20.08.2024)
34. Проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування під час роботи органів місцевого самоврядування в період дії воєнного або надзвичайного стану» від 01.09.2023 року № 9559-1/П. URL: <https://itd.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.08.2024)
35. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» від 09.07.2022 року № 2389-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 20.08.2024)

REFERENCES:

1. Börzel T. (2023) European Integration and the War in Ukraine: Just Another Crisis? *JCMS*. Volume 61. P. 14–30.
2. *World Economic Outlook Update*. 2024. Available at: <https://www.imf.org> (accessed August 02, 2024)
3. Reitynhy mist Ukrainy – deviate munitsypalne doslidzhennia IRI. [Ratings of Ukrainian cities are the ninth municipal study of the IPI]. Available at: <https://iri.org.ua> (accessed August 20, 2024)
4. Iaroshevych N., Yakymiv A. (2023) Vyznachennia vertykalnykh fiskalnykh dysbalansiv v Ukraini [Defining Vertical Fiscal Imbalances in Ukraine]. *Problemy suchasnykh transformatsii – Problems of modern transformations*, vol. 10. Available at: <https://reicst.com.ua> (accessed August 20, 2024)
5. Krainyk O., Fedorchak O. (2022) Finansuvannia rozvytku terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii. [Financing the development of territorial communities in the context of decentralization]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii i praktyky – Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, vol. 2(43), pp. 118–125.

6. Fabbrini F. (2023) Fiscal policy in times of crises. An analysis of EMU constitutional framework. AFCE. Available at: <https://www.europarl.europa.eu> (accessed August 02, 2024)
7. Fabbrini S. (2013) Intergovernmentalism and its Limits: Assessing the European Unions Answer to the Euro Crisis. *Comparative Political Studies*. Volume 46. Issue 9. Available at: <https://doi.org/10.1177/> (accessed August 08, 2024)
8. Moshhammer E. (2024) Longer-term challenges for fiscal policy in the euro area. *The ECB Economic Bulletin*. Issue 4. Available at <https://www.ecb.europa.eu/> (accessed August 08, 2024)
9. SURE regulation, Art.s 11 and 12. Available at <https://eur-lex.europa.eu/> (accessed August 08, 2024)
10. DAlfonso A. (2021) Own resources of the European Union: Reforming the EUs financing system EPRS. Available at URL: <https://www.europarl.europa.eu/> (accessed August 18, 2024)
11. The Recovery and Resilience Facility. 2024. Available at <https://commission.europa.eu/> (accessed August 18, 2024)
12. MFA+: A new package of up to €18 billion to support Ukraine in 2023. Available at <https://ec.europa.eu/> (accessed August 18, 2024)
13. Dopfer K. (1991) Toward a Theory of Economic Institutions: Synergies and Path Dependency. *Journal of Economic Issues*. Vol. 25. No. 2, pp. 535-550
14. Gross, O, Ní Aoláin F. (2006) *Law in Times of Crisis: Emergency Powers in Theory and Practice*. Cambridge University Press. Available at <https://doi.org/10.1017> (accessed August 18, 2024)
15. European Council Conclusions, 17-18-19-20-21 July 2020, EUCO 10/20, para. A4. Available at: <https://data.consilium.europa.eu/> (accessed August 13, 2024)
16. RRF Regulation, Art. 18(4)(f). Available at <https://eur-lex.europa.eu/> (accessed August 13, 2024)
17. Opello W. (2019). *War & Society*. Centeno M., Elaine E. (Cambridge, UK: Polity Press, 2016). *Peace Review*. 31(1). P. 122–126.
18. Pallaro B., Parlapiano A. (2022) Four Ways to Understand the \$54 Billion in U.S. Spending on Ukraine. *The New York Times*. 20 May. Available at <https://www.nytimes.com/> (accessed August 13, 2024)
19. Edmonson C. (2022) Congress Passed an \$858 Billion Military Bill. Here is whats in it. *The New York Times*. 16 December. Available at <https://www.nytimes.com/> (accessed August 13, 2024)
20. Adrian T., Gaspar V., Gourinchas P.-O. (2024) The Fiscal and Financial Risks of a High-Debt, Slow-Growth World. *IMF Blog*. 28 March. Available at <https://www.imf.org/en/> (accessed August 18, 2024)
21. OECD (2023), *Development Co-operation Report 2023: Debating the Aid System*. OECD Publishing. Paris. Available at <https://doi.org/10.1787> (accessed August 18, 2024)
22. Pintsch A. (2020). *Decentralization in Ukraine and Bottom-Up European Integration*. In: Shelest, H., Rabinovych, M. (eds) *Decentralization, Regional Diversity, and Conflict. Federalism and Internal Conflicts*. Palgrave Macmillan, Cham. Available at <https://doi.org/10.1007/> (accessed August 18, 2024)
23. Final statement and recommendations pursuant to Article 467(3) of the Association Agreement. EU-Ukraine Parliamentary Association Committee 2019. Available at <https://www.europarl.europa.eu> (accessed August 08, 2024)
24. Shevchenko O., Romanova V., Zhalilo Ya. ta in. (2020) *Detsentralizatsiia i formuvannia polityky rehionalnoho rozvytku v Ukraini*. [Decentralization and Formation of Regional Development Policy in Ukraine], NISD, 153 p.
25. Annual Report. UN Women 2017. p. 14. Available at: <https://www.unwomen.org/> (accessed August 08, 2024)
26. Storonianska I., Patytska Kh. ta in. (2023) Systemni peredumovy formuvannia podatkovykh dokhodiv mistsevykh biudzhetyv: na prykladi rozvynenykh krain. [Systemic Prerequisites for the Formation of Tax Revenues of Local Budgets: on the Example of Developed Countries]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky – Finansovo-kredytna diialnist: problems of theory and practice*, vol. 6(53), pp. 58-69
27. *Publichnyi zvit Holovy Natsionalnoho ahentstva Ukrainy z pytan derzhavnoi sluzhby za 2022 rik*. (2023) [Public Report of the Head of the National Agency of Ukraine for Civil Service for 2022]. NADS, 40 p. Available at: <https://drive.google.com/> (accessed August 20, 2024)
28. OECD (2024). *Derzhavne upravlinnia v Ukraini: Otsiniuvannia na vidpovidnist Pryntsypam derzhavnogo upravlinnia*. [Public Administration in Ukraine: Assessment of Compliance with the Principles of Public Administration], OECD Publishing, Paris. Available at: <https://doi.org/10.1787/b0dd70ef-uk> (accessed August 20, 2024)
29. Rabinovych M., Gawrich A. (2023). The Conflict in Eastern Ukraine and International Support for the Decentralization Reform (2014–2022): Theory-Guided Observations. *East European Politics and Societies*. Vol. 37(3), pp. 1036–1058. DOI: <https://doi.org/10.1177/0888> (accessed August 08, 2024)
30. Kuhn K., Morlino I. (2022) Decentralisation in Times of Crisis: Asset Or Liability? The Case of Germany and Italy During Covid-19. *Swiss Political Science Review*. Volume 28, Pages i-iii, 1–153.

31. Boex J., Yilmaz S. (2010) An Analytical Framework for Assessing Decentralized Local Governance and the Local Public Sector. IDG Working Paper N 2010-06. Available at <https://www.urban.org/> (accessed August 18, 2024)
32. The Council of Europe (2023) Survey on needs and priorities of local authorities of Ukraine. Available at: <https://rm.coe.int/> (accessed August 18, 2024)
33. Dorozhnia karta detsentralizatsii: reforma mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady (2024). [Decentralisation Roadmap: Reform of Local Self-Government and Territorial Organisation of Power]. Available at: <https://mtu.gov.ua/> (accessed August 20, 2024)
34. Proiekt Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini» shchodo rozshyrennia povnovazhen orhaniv mistsevoho samovriaduvannia pid chas roboty orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v period dii voiennoho abo nadzvychainoho stanu» vid 01.09.2023 roku [Draft Law of Ukraine "On Amendments to the Law of Ukraine "On Local Self-Government in Ukraine" Regarding the Expansion of the Powers of Local Self-Government Bodies during the Work of Local Self-Government Bodies during the Period of Martial Law or State of Emergency" dated 01.09.2023] № 9559-1/P. Available at: <https://itd.rada.gov.ua> (accessed August 20, 2024)
35. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo zasad derzhavnoi rehionalnoi polityky ta polityky vidnovlennia rehioniv i terytorii» vid 09.07.2022 roku [Order of Ukraine «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakonodavchykh aktiv Ukraina shchodo zasad derzhavnoi rehionalnoi polityky ta polityky vidnovlennia rehioniv i terrytorii» vid 09.07.2022] № 2389-IX. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/> (accessed August 20, 2024)